

Var Nietzsche autist?

Min personliga ingång

Jag är inte Nietzsche-expert. Under gymnasiet berördes jag av *Så talade Zarathustra*, och några år senare fascinerades jag av hans aforismer. Jag har sen studerat filosofi, psykologi, historia och språk på universitet (har master i ps. m.m.), jag sysslar sedan 1996 mest med ämnet autism/autister, och är intresserad av många saker.

Nietzsche – kort biografi

Friedrich Wilhelm Nietzsche föddes 1844, några mil från staden Leipzig, i Sachsen, i dåvarande kungadömet Preussen, nu Tyskland. Fadern var präst. Som skolelev var N ovanlig och mycket duktig. På universitet studerade han filologi (historisk analys av skrifter). Han besökte prostituerade kvinnor, och hade med Richard Wagner att göra. Han var aldrig gift. 1869 – 1879 hade Nietzsche tjänst som professor i Basel. Under 1880-talet fick N allt sämre hälsa och reste mellan olika kurorter. Men N var synnerligen produktiv och skrev i ensamhet. Något större erkännande fick han inte under sin livstid. År 1889 insjuknade han i syfilis (och ev. mer, som demens), och var därefter knappt kontaktbar.

År 1900 dog Nietzsche och begravdes i Lützen nära födelseorten. System och dennes man (antisemiter m.m.) förfalskade N:s opublicerade anteckningsböcker. Denna vrångbild användes sedan av nazisterna, vilket solkade N oförskyllt. Erkännande för sina publikationer började uppstå först kring hans död. N kom sen att påverka kommande tänkare och var en föregångare till existentialismen.

Filosof ses Nietzsche främst som. Men han hade en bred bildning och det finns mycket psykologi, kultur och samhälle i innehållet. Han kan ses som tänkare och författare. Han levererade nyskapande tankar och skrev träffsäkert på tyska. Återkommande tema var individens frihet och ansvar, som kontrast till kristendomens underkastelse under en tänkt en högre makt. Nietzsche var inte antisemit, skrev ofta nedlåtande om kvinnor, satte ”viljan till makt” i centrum, samt förmedlade en naiv bild av ”övermänniskan”.

Mest kända verk är *Så talade Zarathustra*, (Also sprach Zarathustra: Ein Buch für Alle und Keinen) som gavs ut 1883–1885. Den är: ”oläsbar om man inte är tonåring”, enligt Strahern (s. 31). Jag provade nu att läsa *Bortom gott och ont*, men fann den för svulstig. Nietzsches aforismer samt utplockade briljanta tankar är läsvärda!

Tecken på autism

Jag har nu läst en lättsam och kort biografi som översatts från engelska till svenska. Paul Strahern. *Nietzsche på nittio minuter*. 2001. Symposion. 62 sidor. Citaten med sidangivelser nedan är från den. Den är skriven utan autist-perspektiv.

Av Strahern framgår att N var ovanlig långt innan han gick under i syfilis och ev. demens (s. 9). Skoleleven Friedrich ”kallades för ’den lille predikanten’ och vann alla premier som fanns att få.” (s. 23).

* Socialt utanförskap utmärkte livet: ”fullständig avskildhet” (12), ”ensamvarg” (29) ”I vanlig mening kände han knappast någon alls. Han hade inga riktiga vänner.” (29), ”ett liv i yttersta isolering” (34), ”den totala ensamheten” (36).

* Ovanligt och oberoende tänkande fanns. Detta framgår av hans produktion och ”stil utan motsvarighet” (27). Han ”kunde inte undgå att märka när saker var på fel plats i den omgivande tillvaron” (12). Han tog ”intryck av väldigt få levande människor” (12). Social inställsamhet fanns knappast.

* Nietzsche hade ”erbarmligt bräcklig fysik” redan som ung (17).

* Struktur och rutiner står inget om i Strahern. Nietzsches skrifter var ganska systematiska.

* Sinnesintryck står inte heller något om, i denna korta biografi.

Man behöver ibland läsa mellan raderna när författare inte har tänkt på autism. Vissa kategorier av ord ses ofta när personer utan autism-insikt (miss)tolkar autister. I boken av Strahern förekommer: ”bortklemmande fostran” (s. 12), ”självupptagenhet” (29), ”tafatt” (14), ”predikant” (23), ”skrattretande misstaget” (33).

Några uppgifter som talar emot autism fann jag inte i denna korta biografi.

Var Nietzsche autist?

Mitt intryck är att Friedrich Nietzsche uppvisade mycket tecken som vi idag förknippar med personlighetstypen autist. Mer exakt svar än så ger jag inte.

Torbjörn Andersson, tor@autist.se

Publicerad: 2023-06-06 på min webbplats autist.se